אין עיבוד באוכלין. אין להמיר מכאן מליתת אוכלין דאסור מדרבנן מליתה בפרק שמונה שרצים (נקמן דף קח:) ואפילו בי"ט אסור בפ"ק דביצה (דף יח.): **השף** בין העמודים בשבת חייב. פירש ר"ח [ב] דשף הטור על העמוד כדי להמליקו וכן מפשט פירושלמי[ב] ורש"י פירש שפף קרקעית שבין עמודי חלוטות ולא נהילה: **והמסתת** את האבן כו' חייב משום מכה בפטיש. אבל משוס מחתך וממתק לא מיחייב דמיירי שכבר היא מרוסעת ומתוקנת אלא שמייפה אותה ועושה בה שירטוטין ויפוי כעין שעושין עכשיו מסמתי האבנים. ר"י וכן ריב"ח: **הרי** אלו לאפוקי מדרבי אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב. ולא"ת מרישא שמעינן לה דתנן[ג] העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת וי"מ דס"א מעין מלאכה אחת היינו שמי מולדות מאב א' אבל האב ותולדה דידיה מיחייב תרתי קמ"ל: **חסר** אחת לאפוקי מדר' יהודה. מימה דממנינא דרישא שמעינן לה וליכא למימר תנא ושייר [ד]הא אלו קתני ומיהו הא ליכא לאפוקי מדר' אליעזר דתיכא למימר דנקט ברישא אלו אבות מאות דקאי אדקתני לעיל[ה] חייב על כל אב מלאכה וי"ל דממנינא דרישא לא שמעינן לאפוקי מדרבי יהודה דתיכא למימר דלא חייב אלא מלאכות חשובות אבל שובת ומדקדק אע"ג דמלאכות הן לא קתני להו משוס דאינם מצוررות כל כך וכה"ג משני בפ"ק דקידושין (דף מז:) גבי אלו מעניקין להן דבר שיש לו קצבה לא קתני דבר שאין לו קצבה לא קתני[ו]:

לאפוקי עצי אשרה. דלא כרבי יהודה דאמר בפרק רבי עקיבא (נקמן דף ג.) אף המוליח משמשי ע"ז כל שהוא חייב אלא בת"ק דפליג עליה כן פירש בקונטרס הא דקשה לרשב"א הא דקאמר הכא מ"ד דס נדה כ"ש עני אשרה מנא ליה דילמא סבר כרבי יהודה ומחייב בעני אשרה שמלניעין אותן לגריפה: **הא** דלא כר' שמעון. פירש בקונטרס הא דתנן כל הכשר כו' שרוב בני אדם עשויים להלניע בשיעור הזה חייב כל אדם על הולאתו אפילו אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו משמע מדבריו דלא מחייב ר' שמעון אלא בשתים[ז] בני אדם שרגילין להלניעו שאותו שיעור חשוב להן ואפילו לא הלניעו הוא ולקמן[ח] פי' לא נאמרו שיעורים שבמשנה אלא למלניעין אותו קודם לכן וחזר המלניע והוליאו משמע דוקא בהלניעו חייב ואומר ר"י דיש לישב פירושו דמה שמלניע

[ז] לא אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן: וכל שאינו כשר להצניע: אמר מתני' הרי הוא אורג. דהיינו אורג ממש ולא דמי לזורה וטורה ומרקד דזה בקשין וזה בגלוסות וזה בקמח: **מתני'** כל הכשר להצניע. שהוא מין העשוי לעורך האדם: ומצניעין כמוהו. כמות זה כלומר שיש בו שיעור הראוי להלניעו: **אין** חייב **אלא** למצניעי[ד]. אם נעשה מביא לאדם מ' והלניעו חייב על הולאתו אם חזר והוליאו אבל אדם אחר אינו חייב עליו דלגביה לאו מלאכה הוא: **גמ'** מ"ד דם נדה. אינו כשר להלניע כ"ש עני אשרה דאיסורי הנאה מיהו ומאיסי[ו] ואיך לאבדן: כיון דחלשא. המאכיל דס האדם לחתול נעשה אבל אדם אחר אינו אדם: **הא**[ח] כל הכשר להלניע ואם בו שיעור שרוב ב"ש עשויין להלניע כשיעור הזה חייב כל אדם על הולאתו ואפילו אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו: **דלא** כר' שמעון. לקמן בהמוליח: אמר

משום צובע. שנוטע את הבגד על בית השחיטה ולקמיה מפרש אמאי מיכוין לנוטעו ולצביעה הואי במשכן אב מלאכה: **משום נטילת** נשמה. דנטילת נשמה הואי במשכן באיליס מאדמים ותחש ותולעת[ח] [ט]. אף משום צביעה. ופקא מינה לאיסורא תרתי: **מילתא דאמרי אימא** בו'. דבר תימה אמרתי להזכיר לצביעה בשחיטה לרוץ אי לומר בו דבר טעם דלא ליתו דרי בתרלי השומעים וליחכו עלי: צובע בשר במאי ניחא ליה. להאי שוחט בצביעת הבגד היינו מוכא ואי אומר בו טעם: ניחא ליה דלתוזם בית השחיטה בדמא. שיהא נטע בדם: כי היכי דיחזייה אינשי. שנשחטה היום ויתמו ומזגנו: היינו מולח היינו מעבד. אמנו מלמה לאו לורך עיבוד הוא: ועייל שירטוטו. לפי שדרך הרלענין בשהוא בא לחתכו משרטטו תחלה כפי מה שהוא רוצה להאריך ולהרחיב ולקלר המיתון ואחר כך מעביר הסכין דרך השירטוטו וכן[ב] בעורות הנמשכן בשחתכום: **דקבעי** ליה לאורחא. שמולחה הרבה: **השף** בין העמודים. כגון עמודי אכסדראות שעשויים חלוטות חלוטות ונסמכין בחלוטות בין עמוד לעמוד והשף שם בקרקעית הבנין שנשענין עליו כדי שיהא חלק חייב משוס ממחק: **המגרר ראשי** כלונסות. שיהו לשיהן שוין ומדין: ממרח רטיה. מחליק מחטשת על המכה: **מסתת את האבן.** לאחר שנעקרה מן ההר ונתלבה מחליקה: משום מכה בפטיש. שהוא גמר מלאכה: **הצר** (ג) בכלי צורה. בכלי[ג] שעומד לכך לנאותו: מנפח בכלי זכוכית. בשהופך נעשה על ידי נפוח: דשקיל אקופי. לאחי חוטין המלוין מיעה במקוס קשורין[ד] כשייתך בה חוט וקשרוהו וכן קשין וקסמים דקין שנאלרגו בה בלא מחכוין וחוטלין לוחם ממנה לאחר אריגה גמר מלאכה הוא וחייב משוס מכה בפטיש: **כתב אות אחת גדולה** כו' פטור. שבקרטי המשכן שתים היו כוחבים אחת בזו ואחת בזו כדי לזווגן בשסוחרים אותן: מחק אות אחת בו' חייב. שאין מלאכת מחיקה חשובה אלא ע"מ לכתוב והרי יש מקום לאחי אותיות: **אמר רבי מנחם** ברבי יוסי. הא קמ"ל מאן תנא קמא ר' מנחם ברבי יוסי: **לאפוקי** מדרבי אליעזר. דהא אחרן דלא נמנו כאן אלא להודיענו מין חטאות של העלם אחד ותנא הרי אלו למעוטי שאם עשה תולדותיהם עמהן דאינו מביא עליהן חטאת ודלא ברבי אליעזר דמחייב אתולדה עם האב בכריתות. שובבו. משוה השתי בכרכר[ו] שקורין ריי"ל: מדקדק. בשמוחת חוט הערב מכה בכרכר עליו במקומות מקומות ליישבו שלא יהא מתוח יותר מדאי שהמתיחה מעכבתו מהתחבר יפה עם האלג: **שובבו הרי הוא בכלל** מיפר. דהיינו מיסך ממש שמסדר

משום צובע אין משום נטילת נשמה לא אימא אף משום צובע אמר רב מילתא דאמרי אימא בה מילתא דלא ליתו דרי בתראי וליחכו עלי צובע במאי ניחא ליה ניחא דליתוום בית השחיטה דמא כי היכי דליחזוה אינשי וליתו לזבנו מיניה: והמולחו והמעבדו: [א]היינו מולח והיינו מעבד ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו אפיק חד מינייהו ועייל [א] שירטוט אמר רבה בר רב הונא האי מאן דמלח בישרא חייב משום מעבד [ב]רבא אמר אין עיבוד באוכלין אמר רב אשי ואפילו רבה בר רב הונא לא אמר אלא דקא בעי ליה לאורחא אבל לביתא לא משוי אינש מיכליה עץ: [ג]והממחקו והמחתכו: אמר רבי אחא בר חנינא [ד] השף בין העמודים בשבת חייב משום ממחק אמר רבי חייא בר אבא ג' דברים סח לי רב אשי[ה] משמיה דרבי יהושע בן לוי [ו] המגרר [ז] ראשי כלונסות בשבת חייב משום מחתך [ח]הממרח רטיה בשבת חייב משום ממחק [ט]והמסתת את האבן בשבת חייב משום מכה בפטיש אמר ר' שמעון (ה) בן קיסמא אמר רבי שמעון בן לקיש [י]הצר צורה בכלי והמנפח בכלי זכוכית חייב משום מכה בפטיש א"ר יהודה [יא]האי מאן דשקיל אקופי מגלימי חייב משום מכה בפטיש והני מילי דקפיד עלייהו: [יב]והכותב שתי אותיות: ת"ר [ט] [יג]כתב אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתים פטור מחק אות [יד] גדולה ויש במקומה לכתוב שתים חייב אמר רבי מנחם בר' יוסי וזה חומר במוחק מבכותב: הבונה והסותר המכבה והמבעיר והמכה בפטיש: רבה[טו] ור' זירא דאמרי תרוייהו [יז]כל מידי דאית ביה גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש: [יח] אלו אבות מלאכות: [יט] אלו[כ] לאפוקי מדר"א דמחייב על תולדה במקום אב: [כא] חסר אחת: לאפוקי מדר' יהודה [כב] דתניא ר' יהודה מוסיף את השובט והמדקדק אמרו לו [כג] שובט הרי הוא בכלל מיסך מדקדק הרי הוא בכלל אורג: **מתני'** ועוד כלל אחר אמרו [כד]כל הכשר להצניע ומצניעין כמוהו והוציאו בשבת חייב חטאת עליו[כה] וכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשבת אינו חייב אלא המצניעו: **גמ'** כל הכשר להצניע לאפוקי מאי רב פפא[כו] אמר [כז]לאפוקי דם נדה מר עוקבא אמר לאפוקי עצי אשרה מאן דאמר דם נדה כ"ש עצי אשרה מאן דאמר עצי אשרה אבל דם נדה מצנע ליה לשונרא ואידך כיון דחלשא לא מצנע ליה אמר רבי יוסי בר חנינא האי דלא בר"ש דאי בר"ש האמר

מתוך שמתי: הרי הוא אורג. דהיינו אורג ממש ולא דמי לזורה וטורה ומרקד דזה בקשין וזה בגלוסות וזה בקמח: **מתני'** כל הכשר להצניע. שהוא מין העשוי לעורך האדם: ומצניעין כמוהו. כמות זה כלומר שיש בו שיעור הראוי להלניעו: **אין** חייב **אלא** למצניעי[ד]. אם נעשה מביא לאדם מ' והלניעו חייב על הולאתו אם חזר והוליאו אבל אדם אחר אינו חייב עליו דלגביה לאו מלאכה הוא: **גמ'** מ"ד דם נדה. אינו כשר להלניע כ"ש עני אשרה דאיסורי הנאה מיהו ומאיסי[ו] ואיך לאבדן: כיון דחלשא. המאכיל דס האדם לחתול נעשה אבל אדם אחר אינו אדם: **הא**[ח] כל הכשר להלניע ואם בו שיעור שרוב ב"ש עשויין להלניע כשיעור הזה חייב כל אדם על הולאתו ואפילו אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו: **דלא** כר' שמעון. לקמן בהמוליח: אמר

עין משפט נר מצוה

סב [א] ב ג מיי' פי"ח מהלכות שבת הלכה ה סמג לאוין קס טור"ש סי"ח סימן שכח סעיף ה:

סב [א] [מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה ח ופי"ח הלכה יח]:

סב [ב] [מיי' פי"ח שם הלכה ו]:

סג ד מיי' שם הלכה ז:

סד ה מיי' שם הלכה ו ופכ"ג הלכה יא טור שו"ע סי"ח סימן שכח סעיף כו:

סה ו מיי' פי"ט מהלכות שבת הלכה יח:

סו ז שם הלכה טז:

סז ח מיי' שם הלכה יח טוש"ע סי"ח סימן שכ סעיף כ:

סח ט י מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה ט סמג שם טוש"ע סי"ח סימן שמ סעיף ג:

סט כ מיי' פי"י שם הלכה טז ופכ"ג הלכה ד סמג שם:

ע ל מיי' פי"ז שם הל"ז וש ופ"ז מהל' שגגות הלכה ה:

ע [ל] [מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה יח טו]:

עא מ נ מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה כב:

רב נסים גאון

נטילת נשמה. קי"ל שהמתעסק לענין שבת פטור. ומשכחת עיקר דילה במסכת כריתות בפרק ספק אכל חלב (דף יט) אמר רב נחמן אמר שמואל [המתעסק] בחלבים [ובעריות] (בחלבים פטור ובעריות) חייב שכבר נהנה מתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה ומשכחת לה בסנהדרין בפ' ד' מיתות (דף סב) ובגמרא דהזורק דבני מערבא (הלכה ו) גרסי הזורק בשבת פטור היאך עבידא אמר הרבי קוצר חצי גרוגרת וקצר כגרוגרת פטור בגמ' דכל שעה בספחים (דף לב) גרסי לה אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן שאין מתעסק כמתעסק שאם נתכוין להגביה את החלוש וחתך המחובר פטור וכגון זה כל מלאכה שהיא באה חילוף מה שנתכוון העושה אותה מתעסק מיקרי שהרי לא נעשית מחשבתו: **אלו לאפוקי מדר' אליעזר דמחייב על תולדה במקום אב.** ואשכחנן דברי ר' אליעזר בכריתות בפרק אמרו לו אכלת חלב (דף טז) אמר ר' עקיבא שאלתי את ר' אליעזר העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד מהו חייב על כל אחת ואחת או חייב אחת על כולן אמר לי חייב על כל אחת ואחת מקל וחומר ואמרו בתלמוד בני מיניה ולדי מלאכות אי כמלאכות דמיין אי לא ופשט ליה דולדי מלאכות כמלאכות דמיין: **דאי ר' שמעון הא אמר לא נאמרו כל השיעורין האלו אלא למצניעיהן.** בפירקא דלקמן המוציא יין (דף עו) משכחת להא דר' שמעון:

סליק פרק כלל גדול

רבינו חננאל

ליה דנהוי חי כי היכי דלצלח צביעה דכל כמה דהוא חי מצלח צביעה. **שוחט משום מאי מחייב** רב אמר משום צובע אסיק' ניחא ליה כי היכי דנתוזם בית שחיטה דדיה דמא כי היכי דידעי אינשי דחי הוה וכי היכי (דניחוה) [דנחוזיה] אינשי דנשחט הוא וקאתי למזבן מיניה ולא יימרו של בבלה הוא. והא דאמר רב משום צובע הכי קאמר חדא משום נטילת נשמה דהא בהדיא תנן באבות מלאכות השחוט וסבר רב השוחט בשבת חייב שתים אחת משום נטילת נשמה ואחת משום צובע והוא אב (אחד) [אחרן]. **והמולחו והמעבדו.** אקשינן דמולח היינו מעבד כדאמרינן (לקמן עמ.) לענין חיפה מליח וקמיפ[ד] שנמצאת מליחתו עבודו ופורקין ר' יוחנן ור"ל דהמולח והמעבד תרוייהו מלאכת עיבוד ניגנו ותני חדא והוא הדין לאחרינא. אי הכי בצורי לחו ע"ל שירטוט ושני במתני' המולחו והמשרטטו: **ירושלמי** מה עיבוד היה במשכן שהיו משרטטין בעורות בצורות **מליחת בשר** חי **בשבת** אם כוונתו לצאת בו לדרך או לאוכלו אחר כמה ימים חייב משום מעבד אבל לאוכלו ביומו לא ולית הלכתא כדרבה בר רב הונא (דרבה בר רב הונא) [דרבא] דחי לה ואמר אין עיבוד באוכלין: **השף בין העמודים.** פי' מחליק חייב משום מחק והוא כמו מטרח את הרטיה: **ירושלמי** הממחקו. מה מחיקה היתה במשכן (פי') שהיו שפין העורות ע"ג העמוד. השף את הערר ע"ג העמוד חייב משום (מחתך) [ממחק]. הממרח איספלניה חייב משום מחק. הגורר ראשי כלונסות חייב משום מחתך. הממרח רטיה חייב משום מחק. **וכן הצר בכלי צורה כל שהוא** חייב משום מכה בפטיש ואע"ג דפליג ר' ישמעאל (לקמן קג:) ואמר עד שיצור כל הצורה יחד'אה היא ואי אהיא צורה אינה בה אותיות דמיקרו חייב משום מכה בפטיש ואי לאו חייב משום מכה כותב ואי לאו חייב משום מעבד מלאכתו שמלאכת זכוכית בניפוח הוא. **פי' אקופי.** כגון נימין הניתקין מן האריגה דנתלין בבגד או חתיכות עצים קטנים המסבכין בצמרן של בגדים חדשים וכשמשלים האומן מלאכתו כל ראשי נימין התלויים בין קיסם וקליפה שנסתבכו בבגד נוטלן ונקראין אקופי

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [מוספ' פרק י"ב], כ) לקמן לו: ב"ק ב כל"מ מ:, ג) לקמן לז:, ד) לקמן עו:, ה) ב"ק ל"ין לעל עמוד א, ו) לקמן צב סוף ע"ב, ז) ביצה לט., ח) [עי' בגמרון ערך שף], ט) נב., י) סח., כ) סז:, ל) [ועי' במה שלימני בכ"ל מתוס' יבמות פד: ד"ה אלא], מ) עו ע"ב.

הגהות הב"ח

(ה) גמ' אמר ר"ש בר ביסנא אמר ר"ש בן לקיש הלכ: (ב) רש"י ד"ה הצר צורה כל"ל ותיבת בכלי נמחק ג):

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חסר אחת וכו' דהא אלו קתני. כלאי' נקלוטין דף טו ע"ב:

הגהות וציונים

ה) [ע"ל אבין] (גליון) (וכ"ה בכת"י אחד) וכתב הרש"ש על זה שאינו מוכרח כי היה ג"כ רב אשי קדמון עיי"ש: ב) צ"ל המגרד (יעב"ץ, מגיד משנה הל' שבת פי"א ה"ז, וכ"ה בדפו"י) ועיין רש"י סנהדרין קיב ע"א ד"ה גרידי: ג) בכת"י אחד נוסף אות אחת גדולה (וכ"ה ברש"ש ובר"ח): ד) כהה"ס הישנים רבא: ה) צ"ל בפיסקא הרי אלו (מהרש"ל דפו"ר): ו) הרי אלו (כ"ה בתוס' וכ"ה ברש"י ד"ה לאפוקי): ז) צ"ל בפיסקא ארבעים חסר אחת (מהרש"ל דפו"ר): ח) במשנה שבמשניות וברא"ש כאן איתא חייב עליו חטאת כלשון הרגיל בכל המקומות והלשון שלפנינו אינו מצוי בשום מקום (משאת ישציה): ט) כת"י רב מתנא אמר (וכ"ה בר"י"ף וברא"ש, ונכון, דק"ס) וכ"ה בר"ח לקמן עו ע"א: י) עיין מהרש"א ומהרש"ל ותוס' רעק"א שבת פי"ד מ"א אות קלב: כ) יש להוסיף וכן עשו בעורות (כ"ה בר"ן, דבש תמר): ל) לפי הגהת הב"ח צ"ל הפסק הנקודה כאן: מ) צ"ל קישורין (כ"ה בב"י): נ) אין חייב אלא מצנינו (דפו"ר): ס) צ"ל דתנן (וכ"ה לשון רש"י בתוס'): ע) צ"ל משמע מדבריו דמחייב ר"ש בסתם בני אדם (מהר"ם בנעט): פ) נדצ"ל מליח ולא קמיח: צ) עיין במאירי די"מ שצר בכלי של צורה ע"י"ש, וזהו כגי' הצר בכלי צורה, וכ"ה בכת"י בגמ' ובראשונים:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

א"ר אלעזר הא. דקתני מתניתין דלאו כשר להצניע והצניעו אחר[ד] הוא מתחייב על הוצאתו וכל אדם פטורין דלא כר' שמעון בן אלעזר: **מתני'** עצה. מפרש בגמרא: כמלא פי גמל. נפיש שיעורא מפי פרה אבל כמלא פי פרה לא מיחייב דהא לא חזי לפרה: עמיר. קשין של שבלין: פי טלה. נפיש מפי גדי הלכך עמיר דלא חזי לגדי לא מיחייב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי טלה אבל עשבים הואיל וחזו בין לטלה בין לגדי מיחייב אפי' כמלא פי גדי: לחין. הרלוויין לאדם כגרוגרת דזה שיעור לכל מאכל אדם לשבת[ו] אבל כמלא פי גדי לא דלאיס לא חזו לגדי: **גמ'** המוציא תבן כמלא פי פרה. והוליאו להאכילו לגמל שפי גמל גדול מפי פרה: דהא חזי לפי פרה. הלכך שיעור משוב הוא ולכל מי שיוליאנו לא פקע שיעוריה בהכי: דחייב. דהאיכא שיעורא דחזי לפרה הלכך כשר להצניע הוא ומצניעין כמוהו: עצה. לא חזיא לפרה אלא ע"י הדחק אלא לגמל הוא דחזי וזה הוליאו לפרה: **רבי יוחנן אמר פטור.** דהא לגמל דחזי ליה ליכא שיעורא ואי משום דלעורך פרה הוליאו ולגבה איכא שיעור אחילה ע"י הדחק לאו אחילה היא הלכך לא משערי' ליה בפרה: אין מצטרפין לחמור שבהם. מי שבשעורו גדול הוי קל ואינו מצטרף להשלים שיעורו של חמור דהא לא תניא כי ההוא אבל המשוב משלים את הקל לכשיעור תבן מצטרף עם עצה להשלי' פי גמל ועצה אין מצטרף עם התבן להשלים מלא פי פרה: מי מצטרפין. אפילו להשלים חמור את הקל: ג' על ג'. לטומאת מדרס הזב ליעשות אב הטומאה: **הבגד** והשק מצטרפין. שהבגד משלים שיעור השק. שק עשוי מעלה של עזים[ז]: **ואמר** ר' שמעון מה טעם. מצטרפין: **הואיל** וראויין **ליטמא** משב. אם ליקח משים יחד לטלאי מרלעת של חמור כשיעורו לענין משב הזב[ח] אם קצע משים מהן ותקן עפה על עפה ליעב עליו מיטמא ליה אב הטומאה כמושב הזב דתניא (פ) המקבע מכולן עפה על עפה טמא מושב הבא

חמור לקל כגון תבן לעצה למלא פי גמל ואפי' לא יהא תבן לאור לגמל שמא אגב העצה הוא לאור: **הבגד** והשק השק והעור.

דוקא בבה"ג הבגד והשק השק והעור אבל הבגד והעור והשק והמפץ אין מצטרפין שאין לאוין להתחבר יחד והמתחבר בטלה דעתו ואין טמאים מדרס. ר"י: **ואמר** ר"ש מה טעם כו'. תימה לר"י דמה צריך להאי טעמא דהא כיון דמצטרפין זה עם זה א"כ לאור לחברן ואזו למדרס וכיון דאזו למדרס פסיעה דמצטרפין לטומאת מדרס דהא אפי' כופת שאור שיהא ליפיה טומאה מדרס כדאמרינן בהעור והרוטב (מולין קכט.) והכא בטומאת מדרס אייר מדקאמר הבגד שלשה על שלשה דלענין טומאת מת אפי' ג' על ג' כדפריסת לעיל[ו] ואור"י דודאי הא דקתני הבגד שלשה על שלשה לא מיירי אלא למדרס אבל סיפא דשק ועור ומפץ מיירי נמי בטומאת מת והכי איתא בתוס' כלים בפכ"ז הבגד[ט] שלשה על שלשה [למדרס ומשוס ג' על ג'] לטומאת מת השק ד' על ד' העור ה' על ה' המפץ ו' על ו' שוו בין למדרס בין לטומאת מת אלא שהש"ס מביאה בקולא כמו שרגיל בכמה מקומות[י] ועל טומאת מת קאמר מה טעם מצטרפין בשלא יחדו למדרס ולא צריך האי טעמא אלריוף דעור ומפץ דמפץ לא מטמא במת אלא כשמטא בזב דהיינו כשיחדו למדרס ומק"ו דפכין קטנים כדאמרינן בפ' ר' עקיבא (נקמן פד:): **הואיל** וראויין **ליטמא** משב. פי' בקונטרס אם קצע משים ולריף יחד לטלאי מרלעת החמור והבית דהמקבע מכולם עפה על עפה דמעילה היינו שבין כולם יש עפה ואין נראה לר"י דמה צריך להביא ראיה[יא] שראויין להצטרף בלאו טעמא דמושב נמי שמענין מתמני' דהכא בראויין יחד באופן שבר כמו שמעיים בגד לשבת ושק לעור ועור למפץ[יב] דדוקא נקט לפי שאלו לאוין להצטרף יחד ונראה לר"י כמו שפי' ריב"ל דהואיל ולאוין ליטמא משב היינו הואיל ושוו שיעוריהן לענין משב וכמו שפירש בקונטרס בפ"ק דסוכה (דף י:) דהמקבע מכולן היינו מאיזה מהן שיקבע יהא טמא ואע"ג שכאן אין שיעור שוה מצטרפין הואיל ולענין משב שיעורן שוה והא דקאמר ה"נ חזו לדוגמא היינו נמי דשיעורן שוה לדוגמא כדתנן בפרק המצניע[יג] דלדוגמא כל שהוא הלכך מצטרפין אפי' לענין דבר אחר אלא שוו שיעורייהו וה"ה דהוי מלי למינקט הכא ולזרע ולרפואה דהוו נמי בכל שהוא אלא דלא כל דבריס שייך בהו זרע ורפואה אבל דוגמא שייכא בכל דבר והא דקאמר בסוכה המקבע מכולן כו' הואיל ולאוין לטלות על גבי חמורו לשון הואיל ולאוין לאו דוקא דדוקא אם עשה מהן טלאי ויחדן לכך טמא בטפח על טפח וכן מצינו לקמן בפ' א"ר עקיבא (דף 5.) הואיל ולאוין למתק הקדרה דהוה ליה למימר הואיל וממתקין דהא מיירי שנפלו לתוך הקדרה. ר"י: **תוספתא**[יד] המקבע למשכב אין פחות משלשה על שלשה למושב טפח ולמעמד כל שהוא[טו]:

ממשת

א"ר אלעזר הא דלא כר"ש בן אלעזר[ט] דתניא כלל אמר ר' שמעון בן אלעזר כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצניעו ובא אחר והוציאו נתחייב זה במחשבה של זה: **מתני'** המוציא תבן כמלא פי פרה עצה כמלא פי גמל עמיר כמלא פי טלה עשבים כמלא פי גדי עלי שום ועלי בצלים לחים כגרוגרת יבשים כמלא פי גדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן: **גמ'** מאי עצה אמר רב יהודה תבן של מיני קטנית כי אתא רב דימי אמר המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל ר' יוחנן אמר חייב ר"ש בן לקיש אמר פטור באורתא א"ר יוחנן הכי לצפרא הדר ביה אמר רב יוסף שפיר עבד דהדר דהא לא חזי לגמל א"ל אביי אדרבה כדמעיקרא מסתברא דהא חזי לפרה[כ] אלא כי אתא רבין אמר המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל דכולי עלמא לא פליגי דחייב כי פליגי במוציא עצה כמלא פי פרה לפרה ° ואיפכא איתמר ר' יוחנן אמר פטור ° ריש לקיש[כא] אמר חייב ר' יוחנן אמר פטור אכילה על ידי הדחק לא שמה אכילה ריש לקיש[כב] אמר [כג] חייב אכילה[כד] ע"י הדחק שמה אכילה: עמיר כמלא פי טלה: והתניא כגרוגרת אידי ואידי חד שיעורא הוא: עלי שום ועלי בצלים לחים כגרוגרת ויבשים כמלא פי הגדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן: אמר ר' יוסי בר חנינא [כה] אין מצטרפין לחמור שבהן אבל מצטרפין לקל שבהן וכל דלא שוו בשיעוריהו מי מצטרפין והתנן[כו] הבגד ג' על ג' והשק ד' על ד' והעור ה' על ה' מפץ ו' על ו'[כז] ותני עלה הבגד והשק השק והעור העור והמפץ מצטרפין זה עם זה ואמר ר"ש מה טעם מפני שראויין ליטמא מושב מטעמא דראויין ליטמא מושב אבל אין ראוי ליטמא מושב לא אמר רבא

חמור לקל כגון תבן לעצה למלא פי גמל ואפי' לא יהא תבן לאור לגמל שמא אגב העצה הוא לאור: **הבגד** והשק השק.

שמצריך לקמן הצנעה היינו לאדם עשיר שאין דרכו להצניע ומכל מקום פירוש מילתיה דר"ש צריך לפרש כמו שפירש כאן דאי מיירי במצניעין לאומו דבר עצמו שמפורש במשנה כמו שפירש התם אם כן טולהו הוה מלי למימר בכל שהוא בכדי שיפת קילור[כח] דתנן בפ' המצניע (לקמן 5.): דלרפואה בכל שהוא ואתיא כר"ש מדלא קאמר התם בגמ' הא דלא כר"ש כי היכי דקאמר (דף 55.) הא דלא כר"ש בן אלעזר ומהתם נמי יש לדקדק דלר' שמעון מתם בני אדם שרגילין להצניעו מיחייב אפי' לא הצניעו מדקתני המצניע לזרע כו' וכל אדם אין מייחין עליו אלא כשיעורו משמע בלא הצנעה וכר"ש נמי אתיא כדפי' ואין לפרש דבעשיר שאין דרכו להצניע לא מיחייב לר"ש אפי' בהצניעו דהא אמר בהמוצא יין[כט] בד"ת במוצא אבל במצניע כל שהוא ר"ש אומר בד"ת במצניע כו' ומפרש מצניע דרבנן בתלמיד שאמר לו כו' דבר שאינו משוב לכל אי אצניעה ראיה אין אי לא לא ודומיא דסכי גרמא דהוי מצניע דר"ש דתליא מילתא באומו שהצניעו היינו בעשיר קשה לרשב"ל דאמאי טעמא דקאמר הכא מתני' דלא כר"ש משום דאמרינן סתמא קתני דחייב משמע שכל בני אדם מייחין עליו אפי' אומן אין משוב להן שיעור זה מהאי טעמא נמי הוה ליה למימר בהאיא דפרק המצניע דהוא דלא כר"ש ומאי י"ל דהכא דנקט לפרושי הוה ליה לפרושי טפי:

אכילה ע"י הדחק לא שמה אכילה. והא דאמר בפ' כילד הרגל (כ"ק דף יט:) אכילה ע"י הדחק שמה אכילה ה"מ לענין איקון דלא שמיע ליה משוה אבל לאחשוה לענין שבת לא תשיבה אכילה:

אידי ואידי חד שיעורא הוא. והא דנקט במתני' כמלא פי טלה ולא נקט כגרוגרת לאשמעי' דמשוס אכילת טלה נתנו בו חכמים שיעור זה דאי נקט כגרוגרת לא הוה ידעינן למה נתנו בו חכמים שיעור זה: **מפני** שלא שוו בשיעוריהן. אבל שוס ועלי בצלים לחים כגון עמיר ועלי שוס ועלי בצלים יבשים אין מצטרפין וכן

חמור לקל כגון תבן לעצה למלא פי גמל ואפי' לא יהא תבן לאור לגמל שמא אגב העצה הוא לאור: **הבגד** והשק השק.

הכא

מסורת הש"ס עם הוספות

ד) לקמן 55. זמרים מז.
ה) עיין תוס' לקמן עמוד ב ד"ה המוציא. ו) ב"ק יט: ופע"ש קי., ז) לקמן עט. פוקס ח: כלים פכ"ז מ"ב. ח) מעילה יח.
ט) לקמן פ סוף ע"ב.
י) עיין לעיל דף סד.
כ) לקמן עמוד ב.
כא) לקמן עח.,? מז. ד"ה בגדי עניים. כב) לקמן צ:
כג) כלים כ"ב פ"ב.
כד) מבואר היטב בתוס' סוכה יז: ד"ה כדתנן.

הגהות הב"ח

(כ) רש"י ד"ה הואיל וכו' דמעלה. נ"ב במעילה ס"פ קדשי המזבח דף יח ?:

גליון הש"ס

גמ' **ואיפכא איתמר.** כעין זה מלה דף ע"ל ע"ל: שם ר"ל אמר מייב. ממגיד משנה פרק יח הלכה ג מהלכות שבת הגילכ"ל ר' אושעיא: תוס' ד"ה ואמר ר"ש וכו' דמפץ לא מטמא במת. עי' פכ"ד מ"א כלים ובר"ש שם:

הגהות וציונים

(א) [הכסף משנה (צ"ל המגיד משנה והוא בפי"ח מהל' שבת ה"ג) העתיק רבי אושעיא אמר חייב וכו' ופסק הרמב"ם כרבי אושעיא שהלכ' כמותו לגבי ר' יוחנן עכ"ל] (גליון) וכ"ה בכת"י ובר"ח, ועיין הגהות בן אריה והתר"ץ חיות: (ב) צ"ל אחר (גליון): (ג) צ"ל מושב **טפח** אם (מהר"ם, בפי"ח מהל' שבת ה"ג) עיי"ש): (ד) שייך למשנה (כ"ש): (ה) צ"ל הבגד **מטמא** משום שלשה על שלשה לטומאת מת (כ"ה במהר"ם ע"פ המשנה שם): (ו) עיין תוס' סוכה ד ע"א ד"ה בית, דמסדר טהרות מביאים בקיצור: (ז) בתוס' הרא"ש ליתא לתיבות "להביא ראיה" והגי' **להאי טעמא:** (ח) צ"ל ועוד למפץ **אי לא חזי לאיצטרופי מושב נמי לא יטמאו** דדוקא נקט (מהרש"ל): (ט) אולי צ"ל **כרכר:** (י) עיין מהר"ם באמצע ביאורו על רש"י שמעתיק **דתנן** והיא משנה בכלים פכ"ז מ"ד וע"ע תוס' סוכה יז ע"ב ד"ה כדתנן:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

חשק שלמה

על רבינו חננאל

(ט) עי' עתיק ערך שבט ט' וע' דון:

עין משפט

נר מצוה

עב א ב מיי' פי"ח מהל' שבת הל' ג:
[עג] [ב] [מיי' שם]:

רבינו חננאל

ומנקה הבגד ודומה למנקב דתנינן בכמה מקומות. **ואם** נשארו כגון אלו בבגד ובעל הבגד קפיד עליהנו ושקיל להו בשבת חייב משום מכה בפטיש. פי' כל דבר שהוא גמר מלאכה נקרא מכה בפטיש: **המוחק** אות אחת בגדולה שיש במקומה שיעור לכתוב ב' אותיות חייב והכותב אות אחת גדולה שיש במקומה שיעור לכתוב ב' אותיות פטור. זה חומר במוחק מבכותב. **אלו אבות מלאכות.** לאפוקי מדר' אלעזר דמחייב אתולדה במקום אב כמו שכבר פרשנוהו למעלה (דף עג:) דמאן דעבד ב' אבות או ב' תולדות משני אבות או אב ותולדה דאב (אחד) [אחר] בהעלם אחד חייב בזה אחד ובזה אחד ואי עביד אב ותולדתו לא מיחייב אלא חדא. **ועוד** חזר ושנה מ' חסר אות לאפוקי מר' יהודה דאמר שובט ומזקדק מאבות מלאכות הן. **אמרו לו שובט הרי הוא בכלל** מיסך מזקדק **בכלל** אורג. ?) פי' יש לאורגין עץ או עצם שראשו חד ונקרא כדבר [ד] ודומה למחט של סקאין וכך שמו בלשון יון כדבר [ה]. מעביר על השתי כשהוא מותח לפניו לאריגה ושובט בו בהוטין ומקרב המבדילין בין ב' החוטין העליונים והתחתונים ומדמחים להתפרק העליונים מן התחתונים תפחת נפש המסכת לידות בתוכם חוט הערב ראין לה אב אלא הרי הוא בכלל מיסך ומזקדק הוא המזקדק על חוט הערב כדי להדחיק ולהלחץ עם חבירו וזהו בכלל אוריגה: **ועוד כלל אחר אמרו** כל הכשר להצניע ומצניעין כמהו והוציאו בשבת חייב עליו חטאה. כל הכשר להצניע רב מתנה אמר למעוטי דם נדה שאין חייבין בהוצאתו וכ"ש איסורי הנאה ועצי אשרה שאין חייבין בהוצאתו. מר עוקבא אמר לאפוקי עצי אשרה אבל דם נדה חייב כו' וזה ששנינו ומצניעין כמוהו. **א"ר יוסי ב"ר חנינא** דלא כר' שמעון דאי ר' שמעון האמר דברים הללו לא נאמרו אלא למצניעיהן. **והכין** סבירא ליה לר' שמעון לענין המוציא יין כדי מזיגת הכוס חלב כדי גמיעה כו' דכולן שיעורן ברבעית ושיעורין הללו כדי גמיעה וכדי ליתן על הכתית כו' לא נאמרו אלא למצניעיהן כלומר אם הצניע בחול [פחות] משיעורין הללו אע"פ שהוציאו בשבת פטור. **ורבנן** סבירא להו ארם הצניעו אדם בחול כל שהוא אע"פ שאין כשר להצניע והוציאו בשבת חייב דזא (אשביה) [אחשביה] בהצנעתו. **וזה ששנינו כל שאין כשר להצניע** ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשבת אין

חייב אלא המצניעו אבל מי לא שהצניע בחול אם הוציאו בשיעורין הללו חייב ואם לא פטור. וזהו כמו דתנן המצניע לזרע ולרפואה והוציאו בשבת חייב עליו כל שהוא ושאר כל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו. **נמצא** ר' שמעון מיקל מדברי חכמים ור' שמעון בן אלעזר מחמיר מדבריהם דקאמר כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצנעו ובא אחד והוציאו נתחייב המוציאו במחשבת המצניעו ואע"פ שאינו כשר להצניעו ואין מצניעין כמוהו חייב עליו בפחות מכשיעור אלא המצניעו. תמו הכללות ובאנו לפרש שיעורי ההוצאה: **המוציא תבן כמלוא פי פרה** עצה חבן הקטנית וקשה ממנו שיעורו כמלוא פי גמל עמיר כמלוא פי טלה עשבים כמלוא פי גדי **ולענין המוציא תבן כמלוא פי פרה** לגמל (הלכה) כו"ע לא פליגי דחייב שזה הוא שיעור הוצאתו ולא אכפת לן [אין] לגמל נתכוין להוציאו או לפרה אלא כי פליגי ר' יוחנן ור' אושעי' במוציא עצה כמלוא פי פרה לפרה ועיקר הדבר שאין שיעור כמלוא פי גמל שהוא הקל ואפשר לחברן זה בזה ולישב עליהן וראיין ליטמא מושב כמעט דמה אכילה אע"פ שאין פרה אוכלת אותו כדרכה אלא כיון שאוכלת אותו ע"י הדחק ושנו מלא פיה הוציאו לה חייב עליו (ור') [ור"ן] סבר אכילה שע"י הדחק לאו שמה אכילה (וזה) ופשוט: **לענין הא דתנן אין מצטרפין זה עם זה** מפני שלא שוו בשיעוריהן ע"ר יוסי ב"ר חנינא אין מצטרפין לחמור שבהן אבל מצטרפין לקל שבהן אם הוציא עמיר ועשבים אם יש בין שניהם כמלוא פי טלה מצטרפין כי החמור משלים לקל וחייב אבל אם אין בהם כמלוא פי טלה אע"פ שיש בהן כמלוא פי הגדי פטור שאין מצטרפין כי אין הקל משלים לחמור וכן עשבים משליימין לתבן ואין התבן משלים לעשבים. **ומקשינן** היאך תאמר בהני דלא שוו בשיעוריהן להדדי דמצטרפין ותלא הבגד והעור לענין טומאה שלא שוו בשיעוריהן אע"ג דתנן הבגד והשק מצטרפין והשק והעור מצטרפין והעור והמפץ מצטרפין דקתני סיפא ע"ר שמעון מה טעם הואיל וראיין ליטמא מושב דייקת מתיה טעמא דראויין ליטמא מושב הא אי לא הוו ראויין ליטמא מושב לא הוו מצטרפין משום שלא שוו בשיעוריהן להדדי וא"כ היכי קאמר ר' יוסי בר' חנינא מצטרפין לקל שבהן והכין הוה דאור שלא יצטרפו כל עיקר. **ופריק רבא** לר' יוסי ב"ר **חנינא ואמר הכי נמי ראויין לדוגמא.** כשם שהבגד והשק אף על פי שאין בהם כשיעור כיון שאם מתחברין יש ביניהם כשיעור כיון שהוא הקל ואפשר לחברן זה בזה ולישב עליהן וראיין ליטמא מושב כו' **הנבן** והצעה אפשר להוציא מה כמעט ומה כמעט להראותן דוגמא לקונה לומר מאלו אני מוכר ולהכין חשובין בחיבורתן ויש צורך להוציאו כסדר הזה משום כן מצטרפין לקל שבהן. **אבל אוכלין שיעורן כולן בגרוגרת** לפיכך מצטרפין זע"ז אבל קליפיהן ונוקציהן וסובן ומורסנן אין מצטרפין עמהן.

עו: כלל גדול פרק שביעי שבת

חמשת רבעים קמח ועוד גרסי' כדפרי' בפ"ק (דף טו.):

הדרן עלך כלל גדול

המוציא יין. חלב כדי גמיעה. הקשה רבינו אפרים דתניא בשילהי המלניע (נקמן לה.) המולך והמתכן והמגבן כגרוגרת ואין מילוק בין מוליא לחולב דהא לקמן בפירקין[ב] אמרי' דהמעבד עור שיעורו כמוליא עור ומיכן ר"י דסתם חלב לגמיאה דנפיש מגרוגרת והתם מיירי בחולב לגבינה דאתשמיה דאתשמיה וכן מוכח דכדי גמיאה נפיש מגרוגרת דבפ' בתרא דיומא (פ.) גבי שותה ביום"כ איכא דמחייב בריעית ואיכא למ"ד בכדי גמיאה ובעיבורין (דף פב:) משמע דמשנ סעודות יש בקב ובפרק חלון (שם פ:) משמע שיש י"ח גרוגרות בשתי סעודות ואי כדי גמיאה פחות מגרוגרת מ"כ הוי יותר מדאי חלוקים זה מזה ומיהו (ה) כגרוגרת דהמלניע (לקמן לה.) איירי בכשם אפשר שבתחלה היה יותר מכדי גמיאה ולפי זה צריך לפרש דסתם חלב הוי לגבינה והא דמחייב הכא בכדי גמיאה היינו במפרש בהדיא לשתיה אבל אי סתם חלב הוי לאכול ולשתות ולא לגבינה אפי' היה מפרש בהדיא לגבינה היה חייב מכדי גמיאה דזוטרא הואיל וסתמו לכך כדאמרינן לעיל[ב] המוליא תבן כמלא פי פרה לגמל חייב דהא חזי לפרה וי"מ דכשחלב כבר בעין מיחייב בכדי גמיאה אבל חולב לא מיחייב אלא בגרוגרת דאין אדם עוכר לחלוב בפחות מגרוגרת דכה"ג אמרי' לקמן (דף עט.)[ג] דאין אדם טורח לגבל טיט לעשות פי כור ומיהו אומר ר"י דלא דמי דהתם אין המים חשובין מחמת שרחוי לגבל בהן את הטיט כמו הטיט עצמו שהוא מגובל כבר אבל הכא כשחולב להוליא מן הדד בכדי גמיאה יש לו להיות חשוב כמו במקום אחר[ד]: **כדי** גמיעה. פי' הר"ר פור"ת מלא לוגמא ולא משמע כן במסכת יומא בפרק בתרא (דף פ.):

צריך שיהא בו רובע רביעית. רביעית דהכא היינו רביעית הלוג כדפי' הקונטו' ועוד יש לדקדק דהיינו רביעית[ה] דפרק ג' מיין (זיר לח.) הם רביעית הלוג מדפריך ותו ליכא והאיכא רביעית טוטלין לידים ובמסכת ידים (פ"ח מ"ח) משמע דהדיא דהוי רביעית הלוג ועוד דבערבי פסחים (פסחים קט.) משמע דכום[ו] הוי רביעית של תורה ומתוך חשבון דמקום משמע דהיינו רביעית הלוג[ז] והא דקאמר התם קיסתא דמורייסא הות בגיפורי והות כמין לוגא דמקדשא ובה משערין רביעית של פסח ולחו בכולה משערין דהיינו כל הלוג אלא כלומר ברובע של אותה מדה משערין רביעית של פסח: **כדי** שימזגנו ויעמוד על רביעית. משמע דכום של ברכה טעון מזיגה וכן בפ' שלשה שאכלו (ברכות נ:) אר"י בר חנינא מודים חכמים לר"ש בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים וחימה דבסוף פר' שלשה שאכלו (שם דף נא.) אמרו עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה הדחה ושטיפה חי ומלא אלמא חי בעינן ומיהו התם פירש בקונטרס דלא שיהא חי כשמברכין עליו אלא דיותנו חי בכוס שמברכין בו לאפוקי שלא יצמגנו ויתנו בכוס של ברכה ור"ת מפרש דחי דקאמר היינו מזיג ולא מזיג דמיקרי חי כדאמרי' בפ' בן סורר (סנהדרין ע.) עד שיאכל תרעומת בשר ושתה יין חי ומוקי לה התם במזיג ולא מזיג ובברכת הארץ מוסיף מים עד שיהא מזיג כדאמר בפ' שלשה שאכלו (ברכות נא.) שמוסיף בברכת הארץ ולא כמו שפירש שם בקונטרס שמוסיף יין בברכת הארץ ובני גרונא מפרשים דחי קאי אכוס שלריך שיהא שלם ותתי שפיר דכל אותן דברים דחשיב התם הוו כולהו בכוס ולא ביין וכה"ג בפרק בתרא דתמכות (דף עז:) ריסקן ט' ממלים ואחד חי דהיינו שלם דאפי' מת חשיב בה חי כדאמרי' בפ' גיד הנשה (חולין דף קב:)[ח]: **ויעמוד** על רביעית. ואע"ג דאמרינן בערבי פסחים (דף קז.) המקדש אם טעם מלא לוגמא יצא ומלא לוגמא הוי טפי מרביעית כדמוכח בפ' בתרא דיומא (דף פ.) יש לומר דמלא לוגמא דהתם לאו דוקא אלא כדי שיסלקו לגד אחד וירלה כמלא לוגמא כדמפרש ביומא דאנהו דהתם ועוד יש לומר דדוקא מקדש:

אף אנן נמי תנינא. כוס של ברכה טעון רביעית דמסתמא יין שיעורו לכשימזגנו ויעמוד על רביעית כמו שאר משקין דקתני סיפא דהוו ברביעית וקתני כדי מזיגת כוס יפה משמע דכוס של ברכה לכשמזגו בעינן שיהא רביעית כמו בחולמה אבל הא דבעינן יין רובע רביעית לא שמעינן ממתני' אלא ממילא ידעינן דהא מזיגה הוא על חד תלת ולא דלא נקט במתני' כדי מזיגת רביעית מלתא אגב אורחיה קמ"ל דכוס של ברכה ברביעית ועוד משום דמהאי טעמא דחזי לכוס של ברכה תשיב ומיחייב בפחות מרביעית לפי שיכול להוסיף עליו מים ואשאר משקין לא מיחייב בפחות מרביעית אע"פ שיכול להוסיף עליהן כדמסיק[ט] ודקאמרת מים בכד ומלטרפין לגבי שבת מידי דתשיב בעינן: **דלמר**

הכא נמי חזי. פיחד: לדוגמא. מי שיש לו למכור לוכר מכולן ונותן לפני מלוגו להלאות שיש לו למכור מכולן ויתאה ליה שיהו מתוברין יחד לאחידי דזוטרי כל חד וחד הרות מפזרתו: **מתני' אוכלים בו'.** למאכל[ג] אדם: ומצטרפין. כל אוכלי[ד] אדם זה עם זה: חוץ מקליפיהן. שאין אוכל ואין משליכין השיעור: ושקציהן. זנב הפרי דהוא עץ בעלמא: וסובן. קליפת חטין הטוטרת מחמת כתישה: ומורסנן. הגאלר בגפה: ר' יהודה אומר. כל הקליפין אין מצטרפין כדאמרן חוץ מקליפי עדשים שמצטרפות אותן: שמתבשלות עמהן. לאפוקי קליפה חיצונה שהן גדולות בתוכה הטוטרת בגורן: **גמ'** בלוסה. מעורבת בסובנה ובמורסנה הלכך נחת האדם קרינן ביה ומיהו לענין שבת מידי דתשיב בעינן[ה] ותממייהו דהני לאו אוכל הינהו: פולין חדתי. קליפתן מצטרפין: בזבובין. לפי שהן שחורות:

הדרן עלך כלל גדול

המוציא יין. חי: כדי מזיגת הכוס. כשיעור שנותנין יין חי לתוך כוס להוסיף עליו מים כהלכתו ולמזוג אותו בהן וגמרא מפרש בחיזה כוס משערו: בתית. [ו]שבגבי הסוסים והגמלים בתחת המשאות דרוי"ש בלע"ז והכי אמר בהמפקיד בבבא מציעא (דף לח.) דבשם והדבשים למאי חזי לכתותא דגמלי אבל רבותי פירשו כתית מכה שעל גב היד ושע"ג הרגל: לשוף. לשפשף ולהתחתות בהן: קילור. שנותנין על העין לוריי"ל בלע"ז: ברביעית. מלה ומחצה רביעית הלוג: שופכים. מים סרוחים וגמרא[ז] מפרש למאי חזי: בולן ברביעית. לף היין והחלב והדבש: ולא נאמרו. שיעורין שבמשנה אלא למלניעיהן לבד וחזר המלניע והוליאו חייב אבל אחר כל אדם שהוליאו אינו חייב וסברא לי' לר"ש דמלניע עצמו בעי שיעורא זוטא ובגיר מהא שיעורא לא מיחייב דלאמרינן בפרקין לעיל (דף עה:) דלית ליה לר"ש כל שאין כשר להלניע ואין מלניעים כמוהו שיתחייב עליו מלניעו: **גמ' תנא.** בתוספתא[ח] המוליא יין כדי מזיגת כוס יפה פירוש לכוס דתמתי': כוס של ברכה. ברכת המזון שהלריכו חכמים ליפותו כדאמרי' בברכות (דף נא.) עיטור ועיטוף הדתה ושטיפה חי ומלא: אמר רב נחמן גרסי' ולא גרסי' דאמר: שיעור כוס של ברכה צריך שיהא בו. יין חי רובע של רביעית הלוג: כדי שימזגנו. בחיים שלשה חלקים מים וחתת יין: ויעמוד על רביעית.

תניא

כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית. משמע דכוס של ברכה טעון מזיגה וכן בפ' שלשה שאכלו (ברכות נ:) אר"י בר חנינא מודים חכמים לר"ש בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים וחימה דבסוף פר' שלשה שאכלו (שם דף נא.) אמרו עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה הדחה ושטיפה חי ומלא אלמא חי בעינן ומיהו התם פירש בקונטרס דלא שיהא חי כשמברכין עליו אלא דיותנו חי בכוס שמברכין בו לאפוקי שלא יצמגנו ויתנו בכוס של ברכה ור"ת מפרש דחי דקאמר היינו מזיג ולא מזיג דמיקרי חי כדאמרי' בפ' בן סורר (סנהדרין ע.) עד שיאכל תרעומת בשר ושתה יין חי ומוקי לה התם במזיג ולא מזיג ובברכת הארץ מוסיף מים עד שיהא מזיג כדאמר בפ' שלשה שאכלו (ברכות נא.) שמוסיף בברכת הארץ ולא כמו שפירש שם בקונטרס שמוסיף יין בברכת הארץ ובני גרונא מפרשים דחי קאי אכוס שלריך שיהא שלם ותתי שפיר דכל אותן דברים דחשיב התם הוו כולהו בכוס ולא ביין וכה"ג בפרק בתרא דתמכות (דף עז:) ריסקן ט' ממלים ואחד חי דהיינו שלם דאפי' מת חשיב בה חי כדאמרי' בפ' גיד הנשה (חולין דף קב:)[ח]: **ויעמוד** על רביעית. ואע"ג דאמרינן בערבי פסחים (דף קז.) המקדש אם טעם מלא לוגמא יצא ומלא לוגמא הוי טפי מרביעית כדמוכח בפ' בתרא דיומא (דף פ.) יש לומר דמלא לוגמא דהתם לאו דוקא אלא כדי שיסלקו לגד אחד וירלה כמלא לוגמא כדמפרש ביומא דאנהו דהתם ועוד יש לומר דדוקא מקדש:

אף אנן נמי תנינא. כוס של ברכה טעון רביעית דמסתמא יין שיעורו לכשימזגנו ויעמוד על רביעית כמו שאר משקין דקתני סיפא דהוו ברביעית וקתני כדי מזיגת כוס יפה משמע דכוס של ברכה לכשמזגו בעינן שיהא רביעית כמו בחולמה אבל הא דבעינן יין רובע רביעית לא שמעינן ממתני' אלא ממילא ידעינן דהא מזיגה הוא על חד תלת ולא דלא נקט במתני' כדי מזיגת רביעית מלתא אגב אורחיה קמ"ל דכוס של ברכה ברביעית ועוד משום דמהאי טעמא דחזי לכוס של ברכה תשיב ומיחייב בפחות מרביעית לפי שיכול להוסיף עליו מים ואשאר משקין לא מיחייב בפחות מרביעית אע"פ שיכול להוסיף עליהן כדמסיק[ט] ודקאמרת מים בכד ומלטרפין לגבי שבת מידי דתשיב בעינן: **דלמר**

ותמצא בהן שבעים ושנים לוג עוד עיטור של שבעים הרי שבעה והשתים הנשאלים שתים עשרה בלים הן עיטור שלהן בלה ומומש בלה הרי שבעה רבעים ועוד דהוא בלה ומומש בלה ובירושלים הוסיפו על המנות שתות מלבד שהוא מומש מלגו שנתנו שלה מן הלשלומים בתוך ממשה האחרונים הרי שלש רבעים הלשלומים נעשו ממשה והרוצע ובלה ומומש הנשאלים נעשו רוצע שהרוצע שבע בלים עשה מהן ממש בלים גדולות והבלה ומומש בלה נעשית בלה גדולה שבעיתוקף עליה מומש מלגו דהוא שתות מלגו הרי שלש בלים גדולות דהוא רוצע קב גדול הרי עומר המדבר שלה רבעים ירוקלמיים ובלה ליפוריים עודפת על ירוקלמיים שתות מלגו כדאמר בעיבורין (פג.). הרי עומר שהיה שלה רבעים ירוקלמיים ובלה ליפוריים [שבחים מה: ועי' שם בתוס' שרש"י לא גרס "ירוקד"]. ועוד. הלי ועוד אחד מעשרים בלה לבל בלה [לעיל שם]. **בעיבה בלוסה.** עיבה מעורבת ממעיין הרבה וכן אוכר בלוס (גיטין סז.) מעיין הרבה מעורבין בתוכה מיחד [רשב"ם ב"ב נח.]. **כדי מזיגת הכוס.** כמו שנותנין יין חי בכוס למזוגו בכמים [עיירובין כט:]. קילור. תחבשת שקורין לוח"ל [לעיל יח.]. **ושאר כל המשקין ברביעית.** דהיינו לוג [עיירובין שם ע"י רש"י לקמן עו. ד"ה תנינא ותוס' עיירובין שם]. כל רביעית שבגמרא רביעית הלוג [רשב"ם ב"ב בח:]. ומדת מלא הכלי בריעוע הוי אלבעים כרוחב אלבעים ואלו אלבע ומומש אלבע [רשב"ם פסחים קט.]. נמלא כל אלבעים על אלבעים ברוח י"ג מומשין ואלו מומש מחזיק רביעית הלוג תשוב י"ג מומשים ואלו אלבע ומומש אלבע [רש"י פסחים שם]. **דבל השופכין.** שהופכין אותן לרח"ל [נדר לח.]. **רובע רביעית.** רובע לוג יין מי [עיירובין שם].

עין משפט נר מצוה

עג א מי' פי"ח מהל' שבת הלכה ח:

עג (א) מי' פי"ו מהל' כלים הלכה עו והלכה יח עוש"ע יו"ד סימן שכד סעיף ח ג:

א ב ג מי' פי"ח מהל' שבת הלכה ב:

רבינו חננאל

ר' יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים שהן מתבשלין עמהן. ולפיכך מצטרפות והא דתנן חוץ מקליפיהן ר' יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים חוץ מחרע ונמצא מיעוט ממיעוט ולרבות הוא כמה שפירשנו למעלה: **ושניא** חלה דסובן ומורסנן הן מצטרפין לקמח להוציא מכולן חלה שכן עני אוכל פתו מעיסה בלוסה שיש בה סובין ומורסן ודו היא עיסתו ואמר דחמנא ראשית עריסותיכ' אבל להוצאת שבת אין סובן ומורסנן מצטרפין. **וכן פולים** אם חדשים הן הרי מנהג לבשל בקליפיהן וקאמר ר' יהודה בברייתא שאף הן מצטרפות עם הפולין. אבל אם הם ישני' ונשתחרו נראין כזבובים בקערה והגלין בני אדם לקלפן קודם בישול והלכך אין קליפיהן מצטרפות עמהן:

הדרן עלך כלל גדול

פ"ח המוציא יין כדי מזיגת הכוס. תנא כדי מזיגת הכוס יפה ומאי כוס יפה כוס של ברכה. והתם אמרינן אמר רב יהודה אמר שמואל כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה. ומותבינן ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית. **ופרקינן** אידי ואידי חד שיעורא הוא והאי דקאמר צריך שיהא בארבעתן רביעית ה) בכל אחת ורבוע רביעית כדאמרינן הכא. **אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה** כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית. ואמר רבה אף אנן נמי

חשק שלמה על רבינו חננאל

ה) נראה דמקר אחה מיטות ופ"ל שיהא בהן כדי רביעית הייט שיהא מלרבעתן וסי':

רב נסים גאון

פ"ח המוציא יין. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית. משתכח פירושיה בפרק ערבי פסחים (דף קח) אמר רב יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה ואתחב' לשמואל מברייתא דקתני בה ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית ופרקינן מאי כדי מזיגת כוס יפה דאמר שמואל בהאי שיעורא ואמרו עוד (שם דף קט) אמר רב יצחק קיסטא דמוריסא דהות בטבריא היא הות כמין דמקדשא ובה משערין רביעית של פסח ומיכן את למד כוס של ברכה רביעית במסכת נזירות בפרק ג' מינים אסורין (דף לח) אמרו אמר ר' אלעזר עשר רביעיות נקיט רב כהנא בזיריה ה' סומקאתא וה' חיורתא ה' סומקאתא בזיר ועשרה פסח שהזיר למקדש ומתים סימן נזיר רביעית יין לנזיר עשרה פסח דאמר רב יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית שהוזר בהן כדי רביעית יין אל יזרה במקדש שהשותה רביעית יין ונכנס למקדש חייב מתים דתניא מניין לרביעית דם היוצאה משני מתים שהיא מטמאה באהל שנא' (ויקרא כא) ועל כל נפשות מת לא יבא וחמש חיורתא חלה נזיר מצורע (שנפלו) [שנפלו] בשבת סימן חלה רביעית שמן לחלה נזיר רביעית שמן לנזיר מצורע רביעית שמן לנזיר מצורע ושנפלו דתנן ושאר כל משקין טמאין פוטלין את הגויה לרביעית שבת דתנן ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית:

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) תוס' ד"ה המוליא וכו' ומיהו אי כגרוגרת להמלניע:

גליון הש"ם

מתני' שמן כדי לפוך. עי' פ"ב מ"ב דלקיש בר"ש שם:

הגהות וציונים

ה) גר' הערוך ערך גם ד' **גמיאה**) (גליון) **ג)** בס"ר איתא **אמרו** (גליון) כ"ה בבחד"פ הישנים ולפנינו הגיה המהרש"ל ע"פ רש"י: **ג)** כל **מאכל** אדם (כ"ה ברש"י שבריי"ף): **ד)** כל **מאכלי** אדם (כ"ה ברש"י שבריי"ף): **ה)** מכה שבגבי (כת"י): **ו)** ע"ל דהנהו (דפו"ר) **רביעיות** (בברכות שמים) ועיין תוס' הרא"ש: **ז)** יש להוסיף דכוס **דאצבעיים על אצבעיים** (עי"ש בגמרא):

ליקוטי רש"י

בגרוגרת. היא תאנה יבשה וכה שיעורו כל אוכל אדם לענין הוצאת שבת [עיירובין ד:]. **וסובן.** שהיפה קונטא [חולין שם]. שמכתשת מוליאה כשלותתין מהין לקולא [בכ"ק שבת:]. כשמכתשת בגין ולא הדק נאלר נגפה והוא סובין [רשב"ם ב"ב צג:]. **ומורסנן.** קליפה חיצונה כשמרסנים [חולין שם]. הן סובין היולאין בגמרגרת [בתובות שם]. היא הקליפה העליונה שמוליאין ממהין הכתושין במכתשת [רשב"ם ב"ב שם]. **חמשת רבעים.** לוגין [לעיל יח.]. לוגין ליטרים שהן שבעה ועוד מדברים שזה הוא שיעור העומר שהיה עיסה מדבר שנאמר גבי מלה (במדבר טו) ולתשיה עריסותיכם כלי עריסותיכם להיינו עיסה מדבר שהוא עומר לגולגולת והוא עסיריה האיפה ושליפה שלש סאין וסאה שהם קבין מדבריות מסוד עיסור שהיה ומתמלה שבעת רבעי קב ומילה ותומם מילה מילה חלק שלש סאין שהן שמונה עשרה קבין ושעה מהן רבעי קב הייט לוגין

המשקין ברביעית. דהיינו לוג [עיירובין שם ע"י רש"י לקמן עו. ד"ה תנינא ותוס' עיירובין שם]. כל רביעית שבגמרא רביעית הלוג [רשב"ם ב"ב נח.]. ומדת מלא הכלי בריעוע הוי אלבעים כרוחב אלבעים ואלו אלבע ומומש אלבע [רשב"ם פסחים קט.]. נמלא כל אלבעים על אלבעים ברוח י"ג מומשין ואלו מומש מחזיק רביעית הלוג תשוב י"ג מומשים ואלו אלבע ומומש אלבע [רש"י פסחים שם]. **דבל השופכין.** שהופכין אותן לרח"ל [נדר לח.]. **רובע רביעית.** רובע לוג יין מי [עיירובין שם].